

RĪGAS POLITEHNISKĀ INSTITŪTA UN LATVIJAS UNIVERSITĀTES DARBINIECES ILONAS DUMPES (1891–1962) DZĪVES UN DARBA GAITAS

ALĪDA ZIGMUNDE*,

Rīgas Tehniskā universitāte

Kopsavilkums. Ilona Dumpe (1891–1962) ieguva mājskolotājas tiesības, taču izvēlējās kancelejas darbinieces darbu. Viņa ir trešā sievietē Rīgas Politehniskā institūta (RPI) kancelejā un sāka tajā strādāt 1913. gadā. 1916. gadā viņa sāka strādāt fabrikā «Provodņik». 1919. gada februārī I. Dumpe atkal atgriezās augstskolā, uz RPI bāzes izveidotajā padomju Latvijas Augstskolā, pēc tam turpināja darbu dažādos amatos Latvijas Universitātē līdz 1944. gada augustam, kad devās emigrācijā. Par darbu saņēmusi valsts apbalvojumus. Mūža nogali pavadījusi Vācijā, tulkojusi latviešu rakstnieku darbus vācu valodā.

Atslēgas vārdi: Ilona Dumpe, Rīgas Politehniskais institūts, LU kanceleja.

Ievads

Pēc 1917. gadā notikušajām politiskajām izmaiņām Krievijā, kuras teritorijā toreiz vēl bija iekļauta tagadējā Latvija un kur darbojās Pirmā pasaules kara laikā evakuētais RPI, augstskolās savu nozīmi zaudēja viduslaiku tradīcijas. Sievietes ieguva līdztiesību ar vīriešiem, un viņu vēlmei studēt nekādi šķēršļi netika likti. Citās valstīs, piemēram, Šveicē, sievietes studēja jau 19. gadsimta otrajā pusē, un turp devās vairākas sievietes arī no Kurzemes un Vidzemes. Algotu darbu precētas sievietes

* Korespondējošais autors.
E-pasts: alida.zigmunde@rtu.lv

līdz 19. gadsimtam parasti nestrādāja, galvenās rūpes veltot ģimenei un bērnu audzināšanai. Attīstoties pilsētām, teknikai un nodibinot fabrikas, tajās arvien vairāk sāka strādāt arī sievietes. Pirmā sieviete RPI kancelejā sāka darbu 1898. gadā un turpmākajos gados līdzās vīriešiem sāka strādāt sievietes arī augstskolas bibliotēkā. 1913. gadā par kancelejistu RPI tika pieņemta Ilona Dumpe, toreiz – Krieviņa. Viņa bija trešā sieviete, kura sāka strādāt augstskolas kancelejā, bet vairākums darbinieku toreiz vēl bija vīrieši.

Ilona Dumpe nāca no intelīgentas ģimenes un, līdzīgi kā citas meitenes 19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā, pārvaldīja vismaz divas svešvalodas, ieguva pamatizglītību un mājskolotājas tiesības. Viņa meklēja algotu darbu un to atrada RPI kancelejā. Ir trīs sievietes, kuras dzimušas 19. gadsimta otrajā pusē un visu savu mūžu veltījušas gandrīz tikai RPI un vēlāk Latvijas Universitātei – Helēna Valdmane (1878–pēc 1944), Margrieta Akermane (1887–1972) un Ilona Dumpe (1891–1962). Par M. Akermanes dzīves darbību ir publicēts izsmelošs raksts [1], H. Valdmanes dzīves pāvediens ieskicēts saistībā ar viņas vīra, RPI un LU sekretāra Aleksandra Valdmaņa dzīves aprakstu [2], taču par I. Dumpes darbību līdz šim atrodamas visai skopas ziņas. Pateicoties arhīvos un bibliotēkās pieejamiem dokumentiem un rakstiem, ir izdevies uzzināt kādreizējās RPI un LU darbinieces dzīves gājumu.

Ilonas Dumpes ģimene

Kā liecina Ilonas Dumpes dzimšanas apliecība, viņa ir dzimusi 1891. gada 29. maijā kā gleznotāja Reinholda Šterna (arī Zvaigznes) meita Ilona Konstānce Šterna [3]. Viņai bija četri krustvecāki – divas krustmātes un divi krusttēvi. Ilonas tēvs bija gleznotājs, tāpēc par krusttēviem viņš izvēlējās gleznotājus Pēteri Bērtuli un Aleksandru Voitu. Nav zināms, kad un kāpēc Ilona tika adoptēta un kļuva par Ilonu Krieviņu. Viņu adoptēja Juris, dokumentos saukts arī par Georgiju, Krieviņš. Iespējams, ka adopcija sekoja pēc Ilonas vecāku nāves. Krieviņu ģimene centās dot Ilonai labu izglītību – viņa mācījās RPI ķīmijas profesora Heinriha Treija (1851–1917) sievas Johannas Treijas 2. šķiras sešklasīgajā privātskolā un beidza to 1905. gadā, bet 1910. gada maijā ieguva mājskolotājas tiesības vācu valodā un ģeogrāfijā [3]. Iespējams, ka viņa ir strādājusi par skolotāju, taču I. Dumpes personāllietā šādu ziņu nav.

Zināms, ka Krieviņiem citu bērnu nebija un Ilonas audzumāte pēc Pirmā pasaules kara bija atraitne. Ilona uzturēja viņu un rūpējās. Interessants ir fakts, ka pēc atgriešanās no evakuācijas Krievijā 1918. gada nogalē Ilona dzīvoja kopā ar Helēnu un Aleksandru Valdmaņiem Tērbatas ielas 59/61. nama 5. dzīvoklī. Viņi bija kolēģi un, acīmredzot, kopā

dzīvojot vairākus gadus, labi satika. Tikai 1927. gadā Ilona Krieviņa pārgāja dzīvot uz namu Ģertrūdes ielā 75 [4], kur dzīvoja viņas nākamais vīrs. 1929. gada 22. jūnijā Ilona Rīgas evaņģēliski luteriskajā Pāvila baznīcā salaulājās ar vidzemnieku Bruno Dumpi (1896–1936) – Rīgas pilsētas Apgādības pārvaldes ierēdni.

Pēc apprecēšanās jaunā Dumpju ģimene sāka dzīvot Kalnciema ielā 16. Kopā ar ģimeni dzīvoja Elizabete Dumpe (1863–1944), domājams, Ilonas Dumpes vīratēva māsa [5]. Diemžēl pēc nepilniem septiņiem laulībā pavadītiem gadiem I. Dumpe kļuva atraitne, jo viņas vīrs Bruno slimoja ar tuberkulozi, kas toreiz bija visai izplatīta slimība. Diemžēl Vaiņodes pagasta Saulkalnes sanatorijā viņam neizdevās slimību uzvarēt [6]. Pēc dzīvesbiedra nāves I. Dumpe turpināja rūpēties par vīra radnieci, taču dzīvesvietu ik pa laikam mainīja. Tā 1939. gada nogalē viņa dzīvoja Upes prospektā Jūrmalā, Priedainē, pēc tam pārcēlās uz Vecrīgu, Audēju ielu, bet pēdējā viņas dzīves vietas adrese Latvijā 1944. gadā bija toreizējā Vilhelma Purviša, tagadējā Ausekļa ielā 3 [7]. Starp citu, tur tolaik dzīvoja arī LU profesors Teodors Celms (1893–1989) ar ģimeni.

1944. gada otrajā pusē I. Dumpe nolēma doties bēgļu gaitās. Viņas aprūpējamās bija devušās aizsaulē un nekādi pienākumi pret tuviniekiem nebija par šķērslī viņas izvēlei. I. Dumpe nonāca Vācijā, kur strādāja kopā ar tautiešiem. Viņa 20. gadsimta 40. gadu beigās vai 50. gadu sākumā nesekoja citu piemēram un neemigrēja uz Ameriku. Zināms, ka Kanādā, Toronto, dzīvoja viņas vīra brālis ar ģimeni, ar kuru viņa, domājams, uzturēja kontaktus [8]. Ilonas Krieviņas mūžs noslēdzās 1962. gada 7. aprīlī Bad Godesbergā Bonnas tuvumā, Vācijā.

Darba gaitas Latvijā (1913–1944)

Ilona Dumpe, toreiz Krieviņa, Rīgas Politehniskajā institūtā sāka strādāt par kancelejas darbinieci gandrīz 22 gadu vecumā 1913. gada 16. maijā ar algu 25 rubļi mēnesī. Augstskolā toreiz visa dokumentācija bija krievu valoda, bet kontaktos ar personālu nācās lietot arī vācu valodu. 1896. gadā par valsts mācību iestādi ar krievu mācību valodu reorganizētais RPI sāka darbu 1862. gadā kā privāta mācību iestāde ar vācu mācību valodu un tās nosaukums bija Rīgas Politehniskā skola (Rīgas Politehnikums). 20. gadsimta sākumā RPI strādāja dažādu tautību mācībspēki, tostarp vācbaltieši, kuri savā starpā un ar vācbaltiešu studentiem sarunājās vāciski. Taču I. Dumpei nebija problēmu komunicēt krievu un vācu valodā, jo skolā viņa tās bija apguvusi pietiekami labi. Bez tam viņa bija mācījusies arī franču valodu. 1915. gada vasarā sakarā ar Pirmā pasaules kara frontes tuvošanos RPI tika evakuēts uz Krieviju un oktobrī sāka darbu Maskavā. Evakuējās arī lielākā daļa personāla,

un I. Dumpe nonāca Maskavā, kur RPI kancelejā strādāja līdz 1916. gada 20. augustam. I. Dumpe lūdza viņu atbrīvot no kancelejistes pienākumiem, jo bija atradusi citu darbu – gumijas fabrikā «Provodņiks», kas arī bija evakuēta no Rīgas uz Maskavu. Fabrikā bijusī kancelejas darbiniece veica korespondentes-rēķinu vedējas pienākumus līdz 1918. gada septembrim [9]. Pēc tam sekoja atgriešanās Latvijā un darba meklējumi.

1918. gada augustā norisa daļēja RPI evakuācija no Maskavas uz Rīgu. Lai gan liela daļa inventāra, iekārtu un personāla palika Krievijā un uz RPI tehniskās bāzes, izmantojot mācībspēkus, augustā tika nodibināts Ivanovovožņesenskas Politehniskais institūts. 1. oktobrī RPI atsāka darbu vēsturiskajā ēkā Troņmantnieka (tagad – Raiņa) bulvārī 19 kā Baltijas Tehniskā augstskola. 1919. gada 3. janvārī augstskola darbu pārtrauca, bet 8. februārī tās vietā darbu sāka padomju varas uzturēta Latvijas Augstskola, kurā par kancelejas darbinieci – mašīnrakstītāju sāka strādāt Ilona Dumpe. Tas jaundibinātajā Latvijas Republikā bija nemierīgs laiks, jo mainījās valdības, iekārta un augstskolas nosaukumi. 22. maijā padomju varas dibinātā Latvijas Augstskola pārtrauca darbu, tad no 5. jūnija līdz 6. jūlijam darbojās Rīgas Tehniskā augstskola, bet 1919. gada 3. augustā Latvijas valdība izdeva rīkojumu par RPI slēgšanu un pārņemšanu valdības rīcībā. Taču uz RPI materiālās bāzes tika veidota jauna nacionāla augstskola ar latviešu mācību valodu – Latvijas Universitāte, kuras nosaukums līdz 1923. gada augustam bija Latvijas Augstskola, un tai bija nepieciešami darbinieki.

No 1919. gada 1. septembra I. Dumpe tika pieņemta darbā Latvijas Augstskolas kancelejā par mašīnrakstītāju. Laikam ritot, amati mainījās – no 1920. gada 1. janvāra viņa bija žurnāliste, no 1. aprīļa – arhivāre, bet no 1923. gada 1. aprīļa – korespondente (arhivāre) – acīmredzot pildīja to pašu amatu, tikai tā nosaukums bija cits. Lai gan 1922. gadā augstskolas Budžeta komisija nolēma, ka pāris ierēdņus jāatbrīvo no darba un pāris ierēdņiem jāsamazina alga, Ilona palika strādāt ar mazāku algu. Kad tas bija iespējams, algu atkal palielināja. Pirmajos LR neatkarības gados cenas palielinājās, tāpēc, ievērojot lielo dzīves dārdzību, viņai kā Latvijas Universitātes Galvenās kancelejas darbiniecei 1923. gada aprīlī algu paaugstināja – līdzšinējas algas – 400 rubļu – vietā viņa turpmāk saņēma 475 rubļus [10].

Līdz 1940. gada vasarai Ilona Dumpe strādāja LU dažādos amatos – viņa bija arhivāra palīdze LU Sekretariātā, dažreiz viņu nosauca arī vienkārši par ierēdni, bet 1940. gadā pēc padomju varas nodibināšanās un augstskolas pārdēvēšanas par Latvijas Valsts universitāti viņas amati bieži mainījās. No 1940. gada 1. oktobra I. Dumpe bija Rektoriāta Vispārīgās daļas darbvede, no 10. novembra – Galvenās darbvedības daļas kancelejas pārzine, bet no 1941. gada 20. marta – turpat tulkotāja no svešvalodām. 1941. gada vasarā, mainoties varām, tulkotāja I. Dumpe

darbu turpināja Sekretariātā, bet rudenī viņas amats tika mainīts un turpmāk viņa līdz 1943. gada decembrim strādāja par vecāko darbvedītulkotāju, pēc tam līdz 1944. gada 2. augustam – par tulkku [11].

I. Dumpes kolēģi bija ne tikai LU Sekretariātā strādājošie Helēna un Aleksandrs Valdmaņi, bet arī pēdējais LU, Otrā pasaules kara laikā – Universitātes Rīgā, sekretārs Jānis Vēliņš (1907–1996), kurš bija studējis tieslietas un LU diplomu saņēma 1939. gadā. Brīvākos brīžos darbinieki atcerējās savu jaunību un studentus, kuri ir katras augstskolas pamats. Kancelejā jeb Sekretariātā studenti iegriezās bieži, dažreiz kādu studentu darbinieki atcerējās vēl gadiem ilgi, jo – vai nu lūgums bija īpašs vai pats students bija «īpašs». Satiekoties ar citiem kalpotājiem, nereti tika stāstīts par dažādiem atgadījumiem, kas izklausās pēc anekdotēm, tāpēc ļoti labi paliek prātā. Minētajam J. Vēliņam I. Dumpe esot daudz stāstījusi par Rīgas Politehniskā institūta studentiem, kuri Rīgā studēja pirms Pirmā pasaules kara. Viens no stāstiem bijis par kādu kaukāzieti, jo augstskolā studēja dažādu tautību jaunekļi no dažādām toreizējās Krievijas impērijas vietām. Lai gan vairums studentu no Kaukāza bijuši apzinīgi un cītīgi studējuši, neesot trūcis arī tā saucamo «mūžīgo studentu», kuri varēja

1. attēls. Ilona Dumpe (Krieviņa) 20. gadsimta 20. gadu sākumā [4].

atļauties īrēt Rīgā dzīvokli, algot trīs kalpotājus un kalponi, saimnieci, kučieri un uzturēt pāris zirgus. Kāds students, kā stāstījusi I. Dumpe, «parasti piecēlies pēc jautri pavadītas nakts tā ap pusdienas laiku licis savam kučierim sevi vizināt vai nu pa Rīgas ielām, vai arī pa pilsētas tuvāko apkārtni, parasti pasakot kučierim kurp braukt. Kādu dienu studenta kungs nav bijis labā omā un uz kučiera vaicājumu, kurp lai kungu šodien ved, kučierim noteicis: «Aizved mani reiz uz tādu vietu, kur tu visretāk mani ved.» Kučierim tad arī nav bijis divreiz jāsaka: viņš studenta kungu aizvedis uz – Politehnisko institūtu» [12].

LU darbinieki bija strādīgi un precīzi, tāpēc viņus novērtēja Latvijas Republikas valdība. Apbalvojumus saņēma pieminētie H. un A. Valdmaņi, M. Akermane un, protams, I. Dumpe. 1934. gada 28. septembrī, atzīmējot LU 15 gadu jubileju, viņa saņēma Triju Zvaigžņu ordeņa I pakāpes goda zīmi [13]. Saistībā ar LU 20 gadu jubileju 1939. gada 28. septembrī LU aulā I. Dumpe saņēma Atzinības krusta II pakāpes goda zīmi [14].

Domājams, ka I. Dumpe universitātē strādāja ar prieku un droši vien tur būtu strādājusi līdz pensijai, taču Otrā pasaules kara beigās daudzi viņas tautieši un kolēģi devās trimdā. Viņiem sekoja arī I. Dumpe, kuras darba gaitas Latvijā beidzās 1944. gada 2. augustā, kad viņai piešķīra bezalgas atvaļinājumu uz nenoteiktu laiku [15].

Dzīve emigrācijā (1944–1962)

Doties emigrācijā I. Dumpe izvēlējās ne tāpēc, lai meklētu labākus dzīves apstākļus. Līdzīgi kā citi, viņa bija pieredzējusi, ka līdzcilvēkus un paziņas, arī LU mācībspēkus un studentus, 1940. gadā atlaida no darba, apcietināja un nogalināja, bet 1941. gadā izsūtīja uz Sibīriju. Ilonas vīrs un arī kopjamā radniece bija devušies mūžībā, bet vīra radnieki devās emigrācijā uz Rietumiem. Dzimtā Latvija viņai noteikti bija dārga, te viņa sagaidīja gan Latvijas Republikas proklamēšanu 1918. gada 18. novembrī, gan piedalījās LU, toreiz – Latvijas Augstskolas, atklāšanā 1919. gada 28. septembrī [16]. Ilona Krieviņa nonāca Vācijā un tur pavadīja visus atlikušos gandrīz 18 dzīves gadus.

Vācijā I. Dumpe pelnīja sev iztiku Vācijā dibinātajā Baltijas Universitātē (1946–1949), kurā strādāja un studēja triju Baltijas valstu bijušie pilsoņi, kuri bija devušies bēgļu gaitās. Baltijas Universitātē bija nodibināta baltiešu literārā kopa, kas katru nedēļu rīkoja visu triju tautu literārus vakarus vācu valodā. No latviešiem Ilona Dumpe piederēja pie kopas aktīvākajiem dalībniekiem [17]. Zināms, ka pārvietotās personas (arī dīpīši, bēgļi) Blombergas nometnē Vācijā organizēja latviešu, lietuviešu un igauņu dzejas un tautas dziesmu vakarus vācu valodā. Latviešu dzejas un tautas dziesmu tulkojumi vācu valodā bija I. Dumpes ziņā [18],

kura šo darbu veica labprāt. Zināmi ir vairāki kādreizējās kancelejistes, arhivāres un tulces tulkojumi. Pirmajos emigrācijā pavadītajos gados viņa vācu valodā iztulkoja Mārtiņa Zīverta lugu «Minhauzena precības», tā dodot iespēju autoram iekarot skatītāju simpātijas Vācijā. Latviešu izdevums «Nedēļas Apskats» 1946. gada beigās rakstīja, ka «tulkojums ir perfekts. Pārsteidz labi saglabāti Zīverta frazeoloģija un stils» [19]. Bez tam I. Dumpe tulkojusi arī citu rakstnieku un dzejnieku darbus, tostarp – bijušā RPI studenta Jāņa Poruka dzeju [20].

Baltijas Universitāti 1949. gadā slēdza, taču Vācijā dzīvojošā Latvijas, Lietuvas un Igaunijas inteliģence vēlējās pētīt savu tautu vēsturi, valodu, literatūru un citas kultūras nozares, darbā iesaistot attiecīgo tautu zinātniekus. Ar Rietumvācijas valdības materiālo atbalstu ar 1953. gada 1. janvāri Bonnā darbību sāka Baltijas pētīšanas institūts. Par tā Latvijas nodaļas pirmo vadītāju kļuva bijušais Baltijas Universitātes profesors, vēsturnieks un arheologs Eduards Šturms (1895–1959). I. Dumpe kļuva par institūta sekretāri un šajā amatā strādāja vairākus gadus [21].

Latviešu ierēdnes I. Dumpes mūžs noslēdzās 70 gadu vecumā 1962. gada 7. aprīlī Baltiešu Kristīgo studentu mītnē Annabergā pie Bonnas [22].

Nobeigums

Bijusī RPI un LU darbiniece Ilona Dumpe apzinīgi veica savu darbu augstskolās un ir pelnījusi, ka viņu godina un atceras. Atceroties pirmo sieviešu studiju sākumu RTU priekštecē RPI pirms 100 gadiem, 1917. gadā, jāgodina arī tās sievietes, kuras strādāja ar dokumentiem kancelejā, un, pateicoties viņu rūpēm, mūsdienās saglabājušās nozīmīgas liecības par senākās Latvijas augstskolas darbību.

Ilonas Dumpes un viņas kolēģu RPI un LU Helēnas Valdmanes un Margrietas Akermanes biogrāfijās ir daudz līdzību – visas trīs bija precējušās, taču viņu dzimtām nebija turpinājuma. H. Valdmanes divi bērni nomira drīz pēc piedzimšanas, tāpēc ģimenē vēlāk tika pieņemts audzudēls. Par abu pārējo sieviešu vēlmi audzināšanā pieņemt kādu bērnu ziņu nav. Visu triju minēto sieviešu darbs bija saistīts ar Rīgas Politehnisko institūtu un Latvijas Universitāti, augstskolās aizvadīts viņu darba mūžs.

Salīdzinot darbu kancelejā 20. gadsimta pirmajā pusē un mūsdienās, jāsecina, ka tas toreiz tika augstu novērtēts – visas minētās sievietes, tostarp Ilona Dumpe, saņēma valsts apbalvojumus. Lai gan viņām nebija augstākās izglītības, darbs tika padarīts labi, bet darbiniecēm bija labas vairāku valodu zināšanas, kas ļāva talantīgi iztulkot pat pazīstamu rakstnieku darbus un iepazīstināt ar latviešu kultūru citas tautas.

AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

- [1] Marihina, G. Latvijas Universitātes ierēdnes (1920–1957) Margrietas Akermanes (1887–1972) dzīvesdarbības raksturojums. No: *LU raksti. Zinātņu vēsture un muzejniecība*, 814. sēj. Rīga: LU, 2016, 65.–73. lpp. [2] Zigmunde, A. Rīgas Politehniskā institūta un Latvijas Universitātes sekretārs Aleksandrs Valdmanis. *Humanitārās un sociālās zinātnes. Zinātņu un augstskolu vēsture*. 8. sēr., 7. sēj. Rīga: RTU, 2005, 103.–106. lpp.
- [3] Latvijas Valsts vēstures arhīvs (turpmāk LVVA), 7427. f., 13. apr., 406. l., 35. a.–c. lp.
- [4] LVVA, 2996. f., 4. apr., 15803. l., 7.–12. lp.
- [5] LVVA, 2942. f., 1. apr., 6176. l., 53. lp.
- [6] LVVA, 7427. f., 13. apr., 406. l., 14. lp.
- [7] LVVA, 2942. f., 1. apr., 95. l., 434. lp.
- [8] Paziņojums par Ilonas Dumpes nāvi. *Latvija Amerikā*, 1962, Nr. 33, 4. lpp.
- [9] LVVA, 7427. f., 13. apr., 406. l., 3., 7. lp.
- [10] Turpat, 7., 10., 15. lp.
- [11] Turpat, 26., 28., 32., 34., 61., 62. lp.
- [12] Vēliņš, J. Universitāte bija viņam visa dzīve. *Austrālijas Latvietis*, 1970, Nr. 1048, 5. lpp.
- [13] Ar Triju zvaigžņu ordena goda zīmi apbalvoto 12. saraksts. *Valdības Vēstnesis*, 1934, Nr. 261, 6. lpp.
- [14] Valsts prezidenta atzinība universitātes darbiniekiem. *Jaunākās Ziņas*, 1939, Nr. 220, 2. lpp.
- [15] LVVA, 7427. f., 13. apr., 406. l., 34. lp.
- [16] Vēliņš, J. Atmiņas un vērojumi par Latvijas Universitātes darbību neatkarības laikā. *Universitas*, 1972, Nr. 30, 9. lpp.
- [17] Kultūras chronika. *Latvija*, 1949, Nr. 89, 5. lp.
- [18] Nometņu dzīve. *Latvija*, 1949, Nr. 120, 2. lpp.
- [19] Pt. J. Mārtiņam Zīvertam paveras ceļš uz vācu skatuvēm. *Nedēļas Apskats. Latvian weekly news*, 1946, Nr. 14, 4. lpp.
- [20] Slaucītājs, L. *Dziesmas [notis]: solo balsij. III*. Hempstead: autora izdevums, 1969, 24. lpp.
- [21] Latvijas Nacionālās bibliotēkas A. Apīņa Reto grāmatu un rokrakstu krājums, RX A 378, 76., 16. lp.
- [22] Dažos vārdos. *Laiks*, 1962, Nr. 34, 8. lpp.

ALĪDA ZIGMUNDE, Dr. paed., was a specialist and Senior Researcher with the Museum of Riga Technical University from 1989–2007, and a Senior Researcher with Riga Technical University from 2007 to 2015. She is currently an Associate Professor with the Institute for Humanities and Head of the Department for Historic Research and Scientific Publications of the Research Centre for Engineering History of Riga Technical University. Her main academic interests include the history of pedagogy in Europe, history of education institutions and private schools, history of pedagogy at universities, history of engineering sciences and of universities.

Address: RTU Research Centre for Engineering History, Kronvalda bulvāris 1, Riga, LV-1010, Latvia
Phone: +371 298 696 42
E-mail: alida.zigmunde@rtu.lv

Alīda Zigmunde

The life and work of Ilona Dumpe (1891–1962) – an Employee of Riga Polytechnic Institute and of the University of Latvia

Ilona Dumpe (born Stern; after adoption – Krieviņa) was raised as a single child in a step-family. She got married, but her husband died quite early and she had to take care of his relatives. She received the education of a house-teacher, but decided to apply for a post at the Chancellery of Riga Polytechnic Institute (RPI) where she worked from 1913 to 1916. When RPI was founded, there were no female students, no female academic staff or female employees. In 1913, Ilona Dumpe was only the third woman employed at the Chancellery of RPI. Emancipation of women made its first steps. Until 1917, RPI had only male students and male teachers. When RPI was evacuated by the tsarist administration to Moscow, Ilona Dumpe moved to Moscow where she worked from 1916 to 1918 at the factory «Prowodnik» which had been evacuated to Moscow as well. When in 1919, RPI was dissolved and the Institution of Higher Education of Latvia was founded in the buildings of the defunct RPI she started to work there. In 1992, after the institution was renamed into the University of Latvia she took three different positions: in the archives, as a translator and as a typist. She received awards of the Government of Latvia for her skillful work. In 1944, at the end of World War II she immigrated to Germany like many Latvians. In Germany, she worked at the Baltic University from 1946 to 1949 and at the Baltic Research Institute in Bonn (Germany) founded in 1953. She has translated a number of works by Latvian writers. Ilona Dumpe died in 1962.

Keywords: Ilona Dumpe, Riga Polytechnic Institute, Chancellery of the University of Latvia.

Алида Зигмунде

**Жизненный путь и трудовая деятельность сотрудницы
Рижского политехнического института и Латвийского
университета Илоны Думпе (1891–1962)**

Rīgas Politehniskā
institūta
un Latvijas
Universitātes
darbinieces
Ilonas Dumpes
(1891–1962) dzīves
un darba gaitas

Илона Думпе (она же Штерн, Криевиня; 1891–1962) выросла единственным ребенком в приемной семье. Позже вышла замуж, но муж вскоре умер. Приходилось заботиться об одиноких родственниках. И. Думпе получила права домашней учительницы, но выбрала работу в канцелярии. Стала третьей женщиной в канцелярии Рижского политехнического института, поступив туда на работу в 1913 году. С 1916 по 1918 год трудилась на эвакуированном в Москву заводе «Проводник». С 1919 года – вновь в системе высшего образования – в Латвийском университете (до 1922 года – Высшая школа Латвии), где исполняла обязанности архивариуса, секретаря и переводчицы. Ее работу отмечали в том числе правительственными наградами. В августе 1944 года вышла в отставку и отправилась в изгнание. Остаток жизни провела в Германии, где работала секретарем в Балтийском университете (1946–1949), потом в Балтийском исследовательском институте. Переводила на немецкий язык труды латышских писателей, таким образом пропагандируя латышскую культуру за границей. Скончалась в 1962 году недалеко от Бонна в возрасте семидесяти лет.

Ключевые слова: Илона Думпе, Рижский политехнический институт, канцелярия ЛУ.